

ДОКУМЕНТИ ПРО УКРАЇНСЬКУ ВІЙСЬКОВУ ОРГАНІЗАЦІЮ В ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

© Штокало В.О., 2009

Дослідження продовжує аналіз збережених джерел про Українську Військову Організацію (УВО) як суб'єкта Національно-визвольного руху ХХ ст. Зокрема, розглядаються та зводяться в єдине ціле документи (зшиті в архівні справи), що були заведені на Українських землях (Львівське воєводство) окупаційним режимом (Друга Речпосполита Польська).

This research continues the analysis of the preserved sources about Ukrainian Military Organization (UVO) as a subject of the National liberation motion in XX century. In particular, in the article the documents (sewn together in the archived folders), which were led on the Ukrainian lands (Lviv province) by occupation regime The Second Rchpospolita Polish are examined and settled in the entity. At the same time the discovered units, which was contained in the soviet “special departments”, are entered to the scientific circulation.

Напрацювання про УВО сьогодні не втратили своєї актуальності. Адже певні парламентські об'єднання намагаються політизувати УВО–ОУН–УПА–УГВР у світлі радянських стереотипів гнівного осуду “українського буржуазного націоналізму”. Цим самим зривається об'єктивний процес очищення минулого від окупаційних міфів і пропаганди, а отже, й нав'язаних перекручень, спотворень, неправди. Чиняться прямі дії, щоб звернути Україну зі шляху відкритого громадянського суспільства. Разом з тим виявлені документи зміцнюють позицію про вирішення існуючої проблеми науковим способом.

До наукового обігу вводяться таємні документи, що раніше були недоступні. Вони зберігалися в фондах “спеціальної частини” радянських архівних установ. Це дає змогу поповнити джерельну базу УВО одиницями Державного архіву Львівської області.

Дослідники Володимир Мартинець (праця “Українське підпілля. Від У.В.О. до О.У.Н. Спогади й матеріали до передісторії та історії українського організованого націоналізму”. – Вінніпег. – 1949) і Зиновій Книш (зокрема збірники “Срібна Сурма. Спогади й матеріали до дія[льності] Української Військової Організації”. – Торонто. – I. – 1962; – II. – 1963; – III. – 1965; – 4. – 1966; – 5. – 1966) спиралися на зібрані спогади та доступні документи за кордоном. Дослідник Анатолій Кентій (книги “Українська військова організація (УВО) в 1920–1928 рр. Короткий нарис”. – Київ, 1998; “Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси. Т. 1...” – Київ, 2005) використав документи архівів Києва (Центральних державних архівів – громадських об'єднань; вищих органів влади і управління). Загалом історичний опис збагатився новими (понад 70), документальними справами. Це різноманітні окупаційні розпорядження, повідомлення, інформації, донесення, рапорти, листування, наглядові підшивки, списки, слідчі справи, звинувачувальні висновки тощо.

Отож джерела про Українську Військову Організацію зберігаються в таких розташених фондах Державного архіву Львівської області: 1 – “Львівське воєводське управління” (описи 44, 52, 58). 7 – “Львівське повітове староство” (опис 4). 91 – “Стрийський окружний суд” (опис 3). 108 – “Львівське повітове управління державної поліції” (опис 1). 110 – “Львівське міське староство” (опис 4). 121 – “Львівське воєводське управління державної поліції, м. Львів” (опис 3). 220 – “Рава-

Руське повітове управління держполіції” (опис 1). [324 – “Львівський відділ Польського телеграфного а[г]ентства у Львові” (опис 1)] тощо.

I. Архівні справи про утвердження польської окупаційної влади в Східній Галичині й УВО. Насильні вибори 1922-го. [Окупаційні], листування Рава-Руського староства з командуванням VII [О]кругу про надання військ для придушення виступів населення під час виборів у С[о]йм і Сенат у 1922 році і матеріали про терор польських властей у період виборів (за час: 7 лютого – 23 грудня 1922 року) [Справа 115. Опис 52. Фонд 1]. “Повідомлення інспектора П'ятої Армії повітових [команд] поліції про планування українськими буржуазними націоналістами збройного повстання і укріплення поліцією виборчих пунктів у день виборів у С[о]йм і Сенат (24 жовтня – 18 грудня 1922 року) [Спр. 163. Оп. 58. Ф. 1] тощо.

Перешкоди святкувань українських політичних річниць. [Окупаційні] донесення поліцейних постерунків у Клепарові і листування з Львівським міським староством про служіння панахид над могилами невідомих українських бійців, полеглих у 1918 році (27 квітня – 15 червня 1925 року) [Спр. 508. Оп. 1. Ф. 108]. Розпорядження – слідчого відділу воєводської [команди] поліції, староств і донесення поліцейних постерунків про нагляд за проведенням святкувань 1. 11. (31 жовтня 1930 – 7 жовтня 1935 років) [Спр. 506. Оп. 1. Ф. 108]; воєводської [команди] поліції про нагляд за святкуваннями річниць смерті [діячів] УВО Ольги Басараб, Ярослава Любовича, Юлі[я]на Гошовського (1932–1938 роки) [Спр. 507. Оп. 1. Ф. 108] тощо.

II. Архівні справи з окремими документами про УВО і її представників. Загально-організаційні. [Окупаційні] рапорти поліції і військової влади про суспільно-політичне становище на українських землях, захоплених Польщею (27 березня – 14 грудня 1922 року) [Спр. 55. Оп. 52. Ф. 1]. Щоденні звіти повітових [команд] і постерунків поліції про суспільно-політичне становище [відомості про діяльність УВО], 6 вересня – 1 жовтня 1930 року [Спр. 49. Оп. 1. Ф. 108] тощо.

III. Архівні справи, присвячені УВО і її діячам. Загальноорганізаційна діяльність. [Окупаційні] наглядові справи за діяльністю української бойової конспіративної організації “Воля” [Львівська повітова команда поліції], 19 січня – 7 грудня 1921 року [Спр. 309. Оп. 1. Ф. 108]; УВО [Рава-Руська повітова команда поліції], 1923–1936 роки [Спр. 155. Оп. 1. Ф. 220]; українсько-націоналістичної організації (“УВО”), [Львівська повітова команда поліції], 20 листопада 1925 – 10 грудня 1929 років [Спр. 288. Оп. 1. Ф. 108]; УВО [Львівська повітова команда поліції], 13 серпня – 31 грудня 1927 року [Спр. 289. Оп. 1. Ф. 108], 27 грудня 1927 – 14 листопада 1928 років [Спр. 290. Оп. 1. Ф. 108], 15 жовтня 1928 – 20 березня 1929 років [Спр. 291. Оп. 1. Ф. 108]; УВО, ОУН на території м. Львова (10 листопада 1928 – 10 грудня 1929 років) [Спр. 562. Оп. 4. Ф. 110] і (1928–1929 роки) [Спр. 563. Оп. 4. Ф. 110]; УВО [Львівська повітова команда поліції], 15 січня – 15 грудня 1929 року [Спр. 292. Оп. 1. Ф. 108], 1 лютого – 6 грудня 1930 року [Спр. 293. Оп. 1. Ф. 108], 2 лютого – 31 грудня 1931 року [Спр. 294. Оп. 1. Ф. 108], 2 лютого 1932 – 14 листопада 1933 років [Спр. 295. Оп. 1. Ф. 108], 13 березня – 24 липня 1933 року [Спр. 296. Оп. 1. Ф. 108]; ОУН [Рава-Руська повітова команда поліції], 1937–1938 роки [Спр. 181. Оп. 1. Ф. 220]. “Наглядова справа за діяльністю терористичної української націоналістичної військової організації “УВО” [Львівське міське староство]”, 11 червня 1924 – 3 грудня 1928 років [Спр. 859. Оп. 4. Ф. 110]. Листування з Львівським воєводським [п]равлінням, повітовою командою поліції про створення організації УВО, народної організації українців у Львові, діяльністю організації “Луг”, поширення націоналістичних друкованих [видань] “Національна [Д]умка” і інших з додатком видань (31 січня 1929 – 26 березня 1931 років) [Спр. 182. Оп. 4. Ф. 7]. Розпорядження про посилення роботи з розкриття дій “Альфа” і копії інструкцій УВО під цією назвою [Львівська повітова команда поліції], 2 лютого – 10 грудня 1929 року [Спр. 300. Оп. 1. Ф. 108]. Рапорти полі[цейних] і донесення воєводського [п]равління про діяльність УВО [Львівське міське староство, 1933] Спр. 433. Оп. 4. Ф. 110 тощо.

Про окремі дії УВО. [Окупаційні] розпорядження Львівської повітової [команди] поліції про розшук [діячів] української націоналістичної військової організації “Воля”, звинувачених у замаху на воєводу [Казимира] Грабовського (23 вересня – 18 листопада 1921 року) [Спр. 310. Оп. 1. Ф. 108]. Слідчі справи на [діячів] УВО Полотнюка Євгена, Сеніва Івана і інших звинувачених у вбивстві Михайла Гука (21 листопада 1927 – 20 квітня 1928 років) [Спр. 887. Оп. 4. Ф. 110]. Слідча справа на Кордубу Сте[п]анію [діяча УВО], звинувачену в пограбуванні поштаря Кохановського (4 жовтня – 16 листопада 1929 року) [Спр. 135. Оп. 4. Ф. 110] тощо.

Про окремих осіб УВО. [Окупаційні] донесення поліцейських постерунків [Рава-Руського повіту] про розшук осіб, запідозрених у належності до УВО (1928–1929 роки) [Спр. 165. Оп. 1. Ф. 220]. Списки арештованих за належність до УВО і [протипольську] діяльність у повітах Львівського воєводства (1929 рік) [Спр. 733. Оп. 44. Ф. 1]. Донесення – Міністерства внутрішніх справ про українських націоналістів, що працювали зв’язковими між міськими, повітовими і ін., (30 січня – 9 лютого 1929 року) [Спр. 1030. Оп. 52. Ф. 1]; староств про діяльність українських націоналістів (членів УВО) у воєводстві (3 лютого – 1 червня 1929 року) [Спр. 1031. Оп. 52. Ф. 1], (3 липня – 1 серпня 1929 року) [Спр. 1033. Оп. 52. Ф. 1], (10 вересня 1929 – 1 січня 1930 років) [Спр. 1035. Оп. 52. Ф. 1], (10 жовтня – 18 грудня 1929 року) [Спр. 1036. Оп. 52. Ф. 1], і повіті (3 червня – 6 вересня 1929 року) [Спр. 1034. Оп. 52. Ф. 1]. “Донесення команди поліції у Львові про терористичну діяльність УВО” (10 вересня – 23 листопада 1929 року) [Спр. 130. Оп. 4. Ф. 110]. Списки українських націоналістів, запідозрених у належності до УВО (...) [Спр. 1037. Оп. 52. Ф. 1]. Інформаці[ї] [Львівської] повітової [команди] поліції і листування з поліцейними постерунками про нагляд за членами УВО і особами, які запідозрені в належності до УВО (18 лютого – 18 листопада 1930 року) [Спр. 297. Оп. 1. Ф. 108].

Справи про звинувачення – Головінського Юлі[я]на в належності до УВО (1926–1931 роки) [Спр. 163. Оп. 1. Ф. 220], Дужого Миколи в приналежності до УВО (1926–1931 роки) [Спр. 156. Оп. 1. Ф. 220], священника Заяця Гната в належності до УВО (1929–1931 роки) [Спр. 157. Оп. 1. Ф. 220], Калинця Олександра в належності до УВО (1931 рік) [Спр. 158. Оп. 1. Ф. 220], Канцира Івана в належності до УВО (1931 рік) [Спр. 159. Оп. 1. Ф. 220], Котевського Володимира в належності до УВО (1931 рік) [Спр. 160. Оп. 1. Ф. 220], Лоцуняка Петра і інших за участь у діяльності в націоналістичній “УВО” (1933–1934 роки) [Спр. 41. Оп. 3. Ф. 91], Соколика Петра і інших членів “УВО” за участь в діяльності цієї організації (1931–1933 роки) [Спр. 23. Оп. 3. Ф. 91], Трусевича Семена в приналежності до УВО (1925–1931 роки) [Спр. 161. Оп. 1. Ф. 220], Франка Петра в належності до УВО (1931 рік) [Спр. 164. Оп. 1. Ф. 220], Чижа Михайла в належності до УВО (1925–1931 роки) [Спр. 162. Оп. 1. Ф. 220]. Розпорядження про розшук і арешт колишнього полковника, керівника “УВО” Коновальця Євгена (5 листопада 1922 – 21 вересня 1924 років) [Спр. 299. Оп. 1. Ф. 108]. Слідчі справи на – українських націоналістів Ласейчика М. і Соляка В., членів УВО (1930 рік) [Спр. 1191. Оп. 52. Ф. 1], Лотоцького Олександра члена УВО, звинуваченого в націоналістичній діяльності (11 – 14 жовтня 1930 року) [Спр. 307. Оп. 1. Ф. 108], Сушка Романа (8 грудня 1928 – 20 грудня 1929 років) [Спр. 102. Оп. 4. Ф. 110], і анкети на членів УВО (7 жовтня – 7 листопада 1930 року) [Спр. 302. Оп. 1. Ф. 108]. Вирізки з газети – [”Słowo Polskie”] про діяльність Матчака Михайла (23 – 31 січня 1931 року) [Спр. 304. Оп. 4. Ф. 110]; “Новий [Ч]ас”, [”Słowo Polskie”] і “Діло” про діяльність Палієва Дмитра у Львові (19 січня 1931 – 8 вересня 1932 років) [Спр. 301. Оп. 4. Ф. 110]. Донесення Львівської повітової команди поліції про діяльність членів УВО Посипенка Тараса і інших (24 лютого – 11 вересня 1930 року) [Спр. 212. Оп. 4. Ф. 7] тощо.

Про розповсюдження часопису УВО “Сурма”, націоналістичної літератури, листівок, відозв тощо. [Окупаційні] розпорядження Львівського староства про встановлення нагляду за діяльністю “Союзу Ле[г]іонів” [з додачею перекладеної на польську мову листівки УВО до українських рекрутів] (6 липня 1923 – 25 жовтня 1929 років) [Спр. 544. Оп. 1. Ф. 108]. Наглядові справи за [виявленням видавців] “Сурми” і її поширення, з додатком “Сурми” (1927–1928 роки) [Спр. 886.

Оп. 4. Ф. 110]; діяльністю УВО з додатком екземпляру “Сурми” (1923–1936 роки) [Спр. 155. Оп. 1. Ф. 220]. Слідча справа на члена УВО Лемика Є. і інших звинувачених у поширенні листівок УВО (12 – 30 листопада 1928 року) [Спр. 933. Оп. 52. Ф. 1]. Донесення староств про діяльність українських націоналістів, членів УВО у воєводстві [з додатком “Сурми” за квітень] (3 липня – 1 серпня 1929 року) [Спр. 1033. Оп. 52. Ф. 1]. Розпорядження Львівської воєводської і повітової [команд] поліції і донесення поліцейних постерунків про конфіскацію [видань] “Сурма” і “Бойовик” органів УВО (2 – 10 жовтня 1930 року) [Спр. 298. Оп. 1. Ф. 108] тощо.

IV. Архівні справи про суміжні до УВО об’єднання. [Окупаційні] розпорядження – Львівського староства про встановлення нагляду за діяльністю “Союз Ле[г]іонів” (6 липня 1923 – 25 жовтня 1929 років) [Спр. 544. Оп. 1. Ф. 108]; військової комендатури Львівського повіту про нагляд за українськими кооперативами, які постачають зброю УВО (1928 рік) [Спр. 319. Оп. 1. Ф. 108]. Список студентів Політехнічного інституту [діячів товариства Основа] запідозрених у належності до УВО (15 грудня 1930 року) [Спр. 205. Оп. 4. Ф. 110]. Відозва ЦК КПЗУ до трудящих Західної України, рядових [діячів] УВО в зв’язку з судовим процесом у Самборі над трьома [діячами] УВО [Спр. 837. Оп. 3. Ф. 121] тощо.

V. Архівні справи про ворожу агентуру та розвідку щодо Українського національно-визвольного руху й УВО. [Окупаційні] звіти староств про витрати коштів на утримання політичної поліції (13 січня 1925 – 21 червня 1926 років) [Спр. 542. Оп. 58. Ф. 1]. Характеристики на службовців державних установ і осіб, що призиваються до польського війська [про польську агентуру в УВО] (30 січня 1925 – 20 жовтня 1927 років) [Спр. 454. Оп. 52. Ф. 1]. Місячні звіти староств про витрати коштів на таємні цілі поліції (28 вересня 1925 – 30 грудня 1926 років) [Спр. 543. Оп. 58. Ф. 1.] тощо.

Отже, польське окупаційне правління на Львівщині жорстоко поборювало УВО. При тому, що Львів був осідком Крайового коменданта в Східній Галичині (Західноукраїнських землях). Подальші оприлюднення систематизованих джерел із архівів Тернополя, Івано-Франківська, Луцька, Рівного, Києва й теж Берегова в Закарпатській області, Чернівців будуть продовженням вивчення Української Військової Організації.